

PROJEKTAS

Pažinti savo šaknis istorijos tėkmėje

Šių metų vasarą vykdomas šimtmečio kelionių projektas „Pažinkime Baltijos šalių pilis ir dvarus“, kurio metu lankytojai gali susipažinti su daugybe dvarų Baltijos šalyse. Apsilankius Kretingos dvare bei pakalbinus Kretingos muziejaus Archeologijos ir istorijos skyriaus vedėją, kraštotyrininkę, fotomenininkę Jolantą Klietkutę teko patirti, kad istorija gali būti ne tik įdomi savo tyrinėjimų lauke, bet ir vienijanti bei telkianti žmones tęsti tradicijas.

Pašnekovė didžiąją gyvenimo dalį buvo pasišventusi kraštotyrai, tad dėl tokio atsidavimo šioje srityje ji neliko nepastebėta – buvo pakviesta dirbti muziejuje. Jolanta yra išleidusi dvi dėmesio vertas knygas: vieną apie Pakutuvėnų kaimo istoriją, kitą – apie pirmąją moterį fotografę Lietuvoje Pauliną Mongirdaitę ir jos darbų tęsėją fotografą Igną Stropų. Bet apie šias istorines asmenybes kiek vėliau, pirmiausiai sena nauja pažintis su Kretingos dvaru.

Dvaro unikalumas – išsaugoti pastatai

J. Klietkutės pasiteiravus, kuo šis muziejus išsiskiria iš kitų Lietuvos dvarų, ji akcentavo esminį faktą – tuo, kad yra išsaugojęs beveik visus komplekso pastatus. Daugumoje dvarų yra išlikę arba tik vienas pastatas, arba keli iš jų, o čia pavyko išsaugoti beveik viską. Tai išties gausus pastatų ansamblis: Centriniai rūmai, Žiemos sodas, Tradicinių amatų centro (šiltnamio) pastatas, Vandens malūno pastatas, Ūkvedžio namas, keturi kumetynai, arklidės, ratinė, bravoras, kalvio namas ir kt. – iš viso apie 26 pastatai. Tad išties šis dvaras turi kuo didžiuotis, o ypač – edukacijų bei renginių gausa. Kretingos muziejus palieka neišdildomą įspūdį, kadangi plačiai aprėpia ir darniai vienoje vietoje apjungia Kretingos krašto istoriją, archeologiją, etnografiją, supažindina su parko ir dvaro rūmuose veikiančia šviesos ir šilumos oaze – Žiemos sodo egzotišką augmeniją, yra atviras gyvam pažinimui per aktyviai vykdomą edukacinę (Tradicionių amatų centras, edukacijos, ekskursijos, vaikų vasaros stovykla), kultūrinę, mokslinę (renginiai, parodos, konferencijos, publikacijos) veiklą.

Pamišę dėl kraštotyros

Nemažą įspūdį muziejuje palieka Centrinį rūmų dvaro istorijos ir kultūros, archeologijos ekspozicijos bei unikalus Vandens malūno pastato XIX–XX a. Žemaitijos krašto etnografijos rinkinys „Saulės ratas“. Kas domisi dvaro istorija, gali aplankyti Centrinį rūmą, kas etnografija – nenusivils užsukęs į Vandens malūno pastatą, įsikūrusį kitoje gatvės pusėje. O štai archeologijos mylėtojams čia atverti tikri lobiai: „Palangoje gyveno aistringas kolekcininkas, kunigas Konstantinas Kuprys Kuprevičius. Jis buvo pamišęs dėl to – rinko iš žmonių, važiuo per kaimus, buvo įsigijęs ir kunigo Juozapo Žiogo kolekciją, tik daug dalykų yra pradingę“, – atskleidžia kraštotyrininkė. Taip pat minimi ir aktyvus visuomenininkas, muziejaus įkūrėjas Juozas Žilvitis bei šviesaus atminimo Donatas Butkus, Juozas Mickevičius, Ignas Jablonskis, kurie, kaip Jolanta dar pakartoja,

Nemažą įspūdį muziejuje palieka Centrinį rūmų dvaro istorijos ir kultūros, archeologijos ekspozicijos.

Baltoji salė, kurioje vyksta įvairūs renginiai ir ceremonijos, ir net tuokiasi poros.

buvo pamišę tyrinėtojai, rinkėjai. Kretingiškiečiai iki šiol su pagarba prisimena J. Mickevičius, tą kuklų žmogų, tyrinėjimų tikslais žygiuojantį kaimo keliais keliukais, nešinę didžiuliu rudu portfelium, į kurį buvo sudėtas ne tik visas Žemaitijos archyvas, bet ir visa širdis. Galiausiai dabartinė ekspozicija, kuri yra tokia, kokią matome centriniuose rūmuose, suprojektuota pagal jau minėto archeologo D. Butkaus idėją. Šis žmogus buvo viena iškiliausių asmenybių Lietuvos archeologijoje, labai pasišventęs savo darbui, vienas iš geriausių vakarų baltų, kuršių kapinytų, laidosenos tradicijų žinovų Lietuvoje. Jolanta dar pažymi: „Tais laikais, kai mūsų archeologijos ekspozicija buvo atidaryta, ji įvertinta kaip viena geriausių Lietuvoje. Tikrai žmogus įdėjo visą „dūšią“ ir visas žinias“.

Kuo pasižymėjo grafai Tiškevičiai?

Apie grafų Tiškevičių dvarą, muziejaus įkūrimą galima paskaityti internete, tačiau informacijos apie istorines asmenybes, jų gyvenimą kartais sunku atkapstyti. Kuo pasižymėjo buvęs dvaro šeimininkai

Tiškevičiai socialinėje plotmėje? Jolantos žiniomis, Tiškevičiai buvo atviri žmonės, kadangi leisdavo lankytojams vaikščioti po dvaro parką, rūmus, Žiemos sodą, bet šie turėjo laikytis vienos griežtos taisyklės – neskinti gėlių. Kitu atveju grėsavo nemenkos bausmės. O štai Sofija Tiškevičienė savo vaikus auklėjo taip, kad jau nuo vaikystės mokėtų tvarkytis su pinigais, savo gyvenimu, mokėtų užjausti, rūpintis: „Tos mažos mergaitės, dukrytės jau turėjo globotinę valstietę mergytę, kuria jos pačios rūpinosi, kurią mokė skaityti, rašyti, kuriai pagelbėdavo, organizuodavo labdarą, padėdavo siūti rūbelius“, – pasakojo Jolanta. Taip pat įdomu tai, jog Marijos Tiškevičiūtės dėka būtent čia, Kretingos ligoninėje, buvo įkurtas pirmasis vaikų darželis Lietuvoje. „Vaikai čia ir žaisdavo, ir šio to pasimokydavo, o per Kalėdas dvaro tarnautojų ir valstiečių vaikams būdavo didžiausia šventė, nes juos sukviesdavo į Žiemos sodą, kur stovėdavo eglutė. Kiekvienas gaudavo nors po mažytę dovanėlę. Visi Tiškevičiai ruošėdavo tas dovanas, pakuodavo“, – sakė pašnekovė. Visa

jūrio fotografai: Paulina Mongirdaitė, Ignas Stropus“, pasidalino tokiomis mintimis: „Man asmeniškai tie du fotografai „dūšiai“ artimi, o tai – pirma mano išleista knyga, kuriai informacija buvo rinkta beveik 15 metų. O Lietuvos visuomenei knyga aktuali tuo, kad apie tuos fotografus žinių nebuvo. Ši knyga – tai dviejų fotografų darbų katalogas, kuris vėlesniems tyrėjams labai palengvins darbą. Dar įdomu, kad visai neseniai internete „atkasiau“ publikaciją, jog Nacionalinėje dailės galerijoje Vilniuje vyko tarptautinė konferencija „Pirmyn: moterys fotografijoje“, o „Prospekto“ galerijoje vyko šios konferencijos diskusija apie fotografų leidinius. Labai nustebau, kad kaip vienas iš solidesnių pavyzdžių buvo pristatyta knyga apie Mongirdaitę“. Toks dėmesys šiai moteriai kūrėjai rodo, kad ji iki šiol išlieka drąsios, intelektualios, kūrybiškos moters pavyzdžiu. Tad ši knyga vertinga tiems, kurie domisi fotografijos ar giminių, Palangos ar Kretingos kraštovaizdžio istorija, ar nori geriau susipažinti su šių dviejų fotografų asmenybėmis bei darbais.

Pažinti savo šaknis reikia jau vaikystėje

Kretingos dvaro istoriniame parke įrengta įstabi lauko ekspozicija – Astronominis kalendorius su Saulės laikrodžiu – tarsi nukelia į tuos laikus, kai laikas buvo matuojamas pagal gamtos ritmą. Istorija taip pat turi savo ritmą, savo potvynius ir atoslūgius, didžius laimėjimus ir skaudžias klaidas. Per asmeninį, patyriminį santykį su praeities istorija formuojasi asmeninės vertybės, platesnis suvokimas apie valstybę kaip unikalų organizmą, turintį ir fizinį pavaldą (žemę), ir dvasią (kalbą, kultūrą). Pašnekovės paklausus, ko palinkėtų skeptiškam, kasdienio perteklinio informacijos srauto „persivalgiusiam“ ir „nieko naujo“ nematančiam lankytojui, žadančiam apsilankyti Kretingos dvare, trumpai apibendrino: „Ateiti be išankstinių nuostatų... leisti sau patirti atradimo ir nustebimo jausmą... Iš tiesų, neradau dar atsakymo, kaip išjudinti niekuo nebesidominčius žmones. Juk ir man kartais pasakoma: „Na, ko tu knisiesi po tuos senus kaulus, kam tau to reikia?“... Jei vaikui šaknų nesuteiks tėvai (kas aš esu, iš kur atėjo mano protėviai), tai nežinau, ar mokytojas sugebės. Mokytojui daug sunkiau, o muziejaus darbuotojui tūkstantį kartų sunkiau, nes „ką tu čia man, teta, paaiškinsi“? Jeigu vaikai šeimoje nesupažindinami su šeimos, krašto, tautos istorija, nežinau, kas turi atsitikti... nebent sutiktų tikrai pasišventusių žmonių, kurie sugebėtų uždegti norą viskuo domėtis ir daug žinoti“.

Jūratė ZIEDELYTĖ

Muziejuje saugomi Tiškevičių herbas ir rūmų baldai.

tai rodo, jog Tiškevičiai buvo gana altruistiški, atsakingi, veiklūs žmonės, socialinėje terpėje formuojantys ne tik kultūrinę, bet ir bendruomeniškumo dvasią.

Pirmoji Lietuvoje moteris fotografė

Dvaro ūkvedžio namo erdvėse galima trumpai susipažinti su palangiškės Paulinos Mongirdaitės, kuri pirmoji Palangoje įkūrė meninės fotografijos paviljoną, įamžino Kretingos, Palangos, Gargždų architektūrą, vietovaizdžius, fotografavo grafų Tiškevičių šeimą, dvarą (Kretingos muziejuje saugoma nemažai jos darytų fotografijų, kurių daugumą sudaro grafų Tiškevičių šeimos atvaizdai) bei Igno Stropaus, praradęs jos pradėtą veiklą, istoriją. Paulina kartu buvo ir pirmoji fotoreporterė: fiksavo istorinius asmenis, vietas, kurių dabar jau nebėra. Jolanta, pasiteiravus, kuo asmeniškai jai yra artima ir kuo vertinga visuomenei knyga, „Pirmieji pa-